

Dimissionstale 2006.

Engang i urtiden blev jeg uddannet som lærer.

Fire år på vand og brød – så var jeg blevet privilegeret.

Jeg kørte hver dag gennem de fire år på landevejen mellem Randers og Silkeborg. Det var 55 km hver vej.

Gennem en hel vinter kørte jeg turen – altså de 110 km i en bil – i hvert fald en slags bil - det var Citroen 2 cv.

Sådan en bil havde et varmeapparat – i hvert fald en slags varmeapparat.

Apparatet havde tre indstillinger: Kold, Middel og Meget kold.

Når jeg sådan kommer i tanke om den oplevelse, så er det fordi, det minder mig om noget, jeg har oplevet i løbet af det sidste års tid:

Jeg har som bekendt haft den fornøjelse, det nu har været, at have jer til historie og kristendomskundskab i år.

Det ville være en letsindig omgang med sandheden at sige, at I har slidt jer fordærvet.

I har sådan ligesom 2 cv'en haft tre arbejdsindstillinger: Lille, Middel og Meget Lille.

Jeg er glad for, at timerne ikke har ligget fredag eftermiddag

Nu er jeg jo normalt ikke sådan en mavesur mand, der brokker mig over ungdommen og mener, at alting var meget bedre i gamle dage.

Men når man nu har historie som fag, interesse og på skemaet, så er det selvfølgelig, fordi man kan lære noget af det, ellers var der jo ingen grund til at beskæftige sig med det.

Og det er måske lige netop på det punkt, jeg frygter, I vil sige: jamen det har vi jo heller ikke gjort. For så har enten vi eller I ikke gjort arbejdet godt nok.

Man taler i skolekredse meget om, at eleverne skal tage ansvar for egen læring. Der er ingen, der rigtig har vovet at forklare, hvad det betyder; men det lyder jo godt, og man kan jo hver især så lægge det i det, man nu har lyst til:

Lærerne kan i nogen grad sige, at hvis bare eleverne får serveret pensum, så må de jo selv om resten, og eleverne kan sige: det der, det vil vi ikke lære.

Sådan havde jeg en kammerat på gymnasiet i sin tid, der ikke ville lære logaritmer. Han troede ikke på dem. Han hedder Henning. Og han lærte det aldrig. Det er noget man bruger i matematik, når man skal gange store tal sammen, så kan man vist nøjes med at lægge dem sammen i stedet for. Det kunne forekomme lidt uhensigtsmæssig at have det forhold til logaritmer, når man var matematisk student, men bevares han klarede sig, og han har både kone og børn i dag.

Og det var et aktivt fravalg, han gjorde – ikke bare eftergivenhed over for magelighed og dovenskab.

Jeg fik for en måneds tid siden stukket en artikel fra Jyllands Posten i hånden. Og jeg blev bedt om at læse den. Det er nok også noget nær det eneste, der kan få mig til at læse en artikel fra den avis. Det var en af skolens andre lærere, der havde sakset den, og det var selvfølgelig sådan en artikel, der kan få et helt lærerværelse til at klappe af begejstring og sidde og nikke nakken af led. Og så er det sørme klogt.

Artiklen hed Uddannelse er et privilegium

Det er sådan en overskrift på lige fod med at sige, at et af hjørnerne i en retvinklet trekant er 90 grader, eller at man bør være venlig overfor hinanden.

Man kan sige, at sådan en overskrift siger ikke så meget, man ikke vidste i forvejen, eller at det vil være umuligt at sige det modsatte.

Uddannelse er et privilegium. Sådan er det jo bare.

Jeg satte mig altså til at læse med en forventning om, at jeg nu igen skulle have noget at vide om, at det mest afgørende for, om man får en lang og god uddannelse, er om man kommer fra et hjem og et miljø, der er positiv over for uddannelse, fra en familie, der i forvejen har tradition for uddannelse, og at vores uddannelsessystem stadig vender den tunge nedad.

Men det var til min store overraskelse slet ikke det, den handlede om.

Den handlede i stedet om, hvad man kan gøre for at give det at gå i skole, og det at lære noget en ny og højere status.

Udgangspunktet var, at alt for mange får alt for lidt ud af det. Og at det specielt gælder drenge.

Der er jo ikke noget mærkeligt i, stod der i artiklen, at den aktivitet at slå engelske ord op i en ordbog og skrive læserbreve til dansklæreren på intet tidspunkt kan konkurrere med at køre rundt med nogle chicks på bagsædet, downloade porno og drikke ægget ud torsdag, fredag og lørdag.

Det er ikke attraktivt at stå tidligt op hver dag, smøre sig en madpakke med groft og grønt, så tage i skole og lydhørt modtage undervisning, tage notater og bestik, tage hjem og drikke en kop te og så fortsætte med at forberede sig til morgendagens skoledag, i seng kl. 11.00 om aftenen og kl. senest 1.00 i weekenden evt. for have kræfter til at stable dåser i det lokale supermarked og klare ugerengøringen på værelset.

Man vil selvfølgelig hellere hygge sig og gøre det, man har lyst til.

Og i skolen har vi måske understøttet denne lyst lidt rigeligt. Vi har forsøgt at gøre det sjovt, nemt og underholdende at lære noget. Og det er det altså ikke nødvendigvis. Det er oftest hårdt arbejde.

Artiklen slutter med at foreslå, at de drenge – men det kunne nok også være piger – der ikke vil gå i skole og tage skolearbejdet seriøst og højtideligt, de skal have følgende besked: Hør her makker. Du har desværre i første omgang forspildt dine chancer. Her er et job som toiletrensner eller gadefejter eller hækkeklipper eller stik-i-rend-dreng.

Skulle du på et tidspunkt komme på bedre tanker om seriøst at gå i gang med en uddannelse, så vil vi vurdere din forespørgsel ud fra dine præstationer som lokumsrensner. Mødte du tiden og blev arbejdet udført til bestået? Hvis ja, så hjertelig velkommen tilbage til skolebænken – springbrættet til et liv på solsiden.

Jeg ved ikke rigtig, om vi i aften er samlede for at snakke skole eller for at snakke fremtid.

Men lad os et øjeblik tage et tilbageblik på jeres skoletid.

I blev slået sammen til én klasse ret tidligt i jeres skoleforløb, og det blev lagt i hænderne på Lotte Fogh at få denne sammenlægning til at lykkes.

Senere lagde hun sig jo så i hænderne på Henrik Andersson, og af forskellige grunde, der ikke egner sig til nærmere beskrivelse i en dimissionstale, stod I så pludselig uden klasselærer, og Flemming påtog sig at fortsætte arbejdet – han kendte jer i forvejen fra matematikken.

Efter 8. klasse skulle vi så bruge Flemming til en anden opgave på skolen, og Bent var et oplagt valg til at slutte jer i 9. klasse.

I startede med at være 26 – 28 stykker, dengang i 1996, da I startede, og i dag er I 17 tilbage.

Almindelig fraflytning fra Læsø, men også beslutninger hos nogle, om at det ville være bedre at forlade jeres klasse og starte på efterskole allerede i 8. klasse eller 9. klasse, har medført, at I er den klasse, der har Læsø-rekorden i at miste klassekammerater undervejs.

Det er selvfølgelig en trist rekord, som forhåbentlig kommer til at stå længe.

Og jeg tror, det er lidt håbløst at forsøge at forklare, hvorfor det gik, som det gik. Men det er i hvert fald en kendsgerning, at jeres skoletid ikke altid har været så problemløs, som vi alle sammen helst havde set. Og måske har jeg alligevel fundet en forklaring – så kan I jo bruge den, hvis I vil.

Vi arbejdede på et tidspunkt i kristendomskundskab i år en lille smule med kinesisk filosofi. F.eks. kom vi en lille smule ind på, at man i Kina bliver født ind i et bestemt dyretegn. De fleste af jer af heste – det er dem, der er født i 1990. Men I også enkelte der er født i slangens år – det er 1989..

Det er gammel kinesisk visdom helt tilbage fra Yuan-dynastiet fra 1280 til sidst i 1300-tallet, at de forskellige år har kendetegn efter de forskellige dyr.

Og en legende fortæller, hvordan de forskellige år fik hver deres dyrenavn.

Historien fortæller, at Buddha indkaldte alle jordens dyr til en konkurrence. Den bestod i at svømme over Den Himmelske Flod, men der viste sig kun 12 dyr, og efter Buddhas startsignal kastede de sig i floden for at svømme over.

Oksen lå hele tiden i spidsen, men da den skulle til at springe i land på den anden side, hoppede den listige rotte i land først, for den havde hele tiden siden siddet på ryggen af oksen.

Derfor blev rotten nr. 1 i den kinesiske dyrekreds, den ihærdige okse nr. 2, og derefter fulgte tigreren som nr. 3, den stiltfærdige hare som nr. 4, den stærke drage nr. 5, den kloge slange nr. 6, den elegante hest nr. 7, den kunstneriske ged nr. 8, den intelligente abe nr. 9, den farverige hane nr. 10, den trofaste hund nr. 11 og til sidst den lidt langsomme, men heldige gris som nr. 12.

Kineserne mener, at forholdet mellem slangerne og specielt hestene har alle mulige gode grunde til at mislykkes – eller i hvert fald blive noget konfliktfyldt. De kinesiske astrologer siger: Med to så forskellige typer, er det sandsynligt, at der vil opstå mange misforståelser. De må begge lære at respektere hinandens synspunkter, hvis forholdet skal kunne få succes.

Nu er det Maiken og Lars, der er slanger, og det er vel ikke helt retfærdigt at give jer to skylden, når et eller andet ind imellem er gået skævt.

Det er jo heller ikke alle heste, der bare trives og nyder hinandens selskab – selvom de tilhører den samme dyregruppe. ”Hestene bides..”, hedder det som bekendt i et gammelt ordsprog.

Helt præcist formuleres det sådan:

Der har gennem årene været en hel del bøvl omkring jeres klasse.

Hvorfor skulle man lægge skjul på det.

Jeg kan huske, at Elisás storebror Thomas engang sagde:

”Jeg tror, jeg har gjort større indtryk på skolen, end den har gjort på mig.”

Og I skal ikke være et øjeblik i tvivl om, at I har gjort et stort indtryk på skolen.

Men nu vi skal skilles, skal det være uden hard feelings.

Alle skoler har oplevet, at der er klasser, der ikke rigtig lykkes. Klasser, hvor kemien mellem eleverne, mellem eleverne og lærere, mellem forældrene, eller hvad det nu kan være, ikke har passet.

Det kan selvfølgelig også være det med dyrene.

Alt det her til trods, så har mange af jer gjort det rigtig godt ved de afsluttende prøver, som I netop har afsluttet.

Både de fleste af jer og vi kan være tilfredse med igen at komme til at ligge pænt i forhold til landsgennemsnittet.

I det store politiske spil blandt vore aller viseste er der i forbindelse med forhandlingerne om en fornyelse af velfærdssamfundet eller –modellen blevet lanceret et nyt begreb: Det er begrebet ”Noget for noget”.

Det slogan skal dække de grundlæggende principper for velfærdssamfundets kommende indretning. Det får karakter af en sandhed, hvorefter kan lede et land og leve et liv.

Hvis jeg skal fortolke det venligt, så skal jeg tænke på, at vi som mennesker ikke bare har rettigheder, men også pligter – Så lyder "Noget for noget" jo meget fornuftigt.

Hvis det er et modsvar til den kræve-ind-mentalitet, vi meget ofte bliver præsenteret for. Så er tankegangen god nok.

Der er ikke nogen tvivl om, at vi er en del, der synes, at ting også kan komme for let, og at det ikke er direkte usund at skulle yde lidt for at kunne nyde lidt.

Men jeg er desværre ikke sikker på, at det er sådan "Noget for noget" skal forstås.

Jeg tror desværre nærmere, det er udtryk for at kræmmermentaliteten også her sniger sig ind i vores samfundssyn her.

Svarer udtrykket "noget for noget" ikke også til tankegangen i "Kan det betale sig?"

Hvis den gør det, rejser der sig spørgsmål som:

Kan det overhovedet betale sig at lære noget?

Kan det betale sig at investere i bekæmpelse af sygdom?

Kan det betale sig at bekæmpe fattigdom?

Kan det betale sig at kæmpe mod klimaforandringer?

Kan det betale sig at arbejde for demokrati og retfærdighed?

Hvad bliver svaret på disse spørgsmål, hvis min målestok er "noget for noget"?

Og jeg kunne føre den videre med spørgsmål som:

Kan Nikita betale sig? Kan Elisa eller Lars Thomsen?

Hos mig minder tankegangen i udtrykket "Noget for noget" om "øje for øje - tand for tand". Det er en gammel testamentelig tankegang, der ikke har meget tilfælles med ordene om at vende den anden kind til. Noget for noget ligger langt fra forestillingen om, at du skal være mod andre, som du ønsker, de skal være mod dig. Tankegangen er i dyb modsætning til hele vores menneskesyn.

Selvom tankegangen altså fremsættes under dække af gode fornuftige danske værdier.

Et engelsk ordsprog (formuleret af den indiske fredsforkæmper Mahatma Gandhi) siger: an eye for an eye makes the whole world blind. Øje for øje gør hele verden blind. Deri ligger den kloge indsigt i konsekvenserne af dette "noget for noget".

Vi kan selvfølgelig alle sammen betale os – eller sig – eller hvad det nu hedder.

Men selvfølgelig skal vi yde noget.

I et rapnummer fra 2005 med Troo.L.S Orgi-e rappes der:

Hva er forskellen i grunden

jeg er den skarpeste kniv i skuffen

og du den længste lort i kummen.

Ja, jeg for mit vedkommende synes i grunden forskellen er almindelig indlysende.

Men jeg ved jo at nogen af jer lytter til Troo, og hvis det er udtryk for, at I også er enige i det, de rapper, så synes jeg egentlig, der er et problem.

For så kan alting tilsyneladende være lige godt eller lige meget. Og sådan er det jo ikke.

Så var det faktisk bedre, om I forsøgte om I kunne blive Chuck Norris i et eller andet.

Kender I Chuck Norris?

Han er sådan en action-helt i film fra omkring 1990.

Men han er blevet et moderne symbol. Symbolet på én, der kan alt – styrer alt – bestemmer alt og magter alt. En der er ovenpå og usårlig.

Et populært radioprogram har f.eks. kørt en serie om ham og alt det han magter.

Man har samtidig ledt efter danskere med de samme kvaliteter. Og det har været lidt svært at finde nogen.

Det er Chuck Norris, der for eksempel har talt til uendelig to gange.

Det er også Chuck Norris, der i sin tid slog Det Døde Hav ihjel.

Og det tager ham for eksempel kun 20 minutter at se det populære tv-program 60 minutters

En af de danske Chuck Norriser, den gamle boksejournalist Kurt Thybo har for eksempel så kraftigt et pust, at han kan blæse bobler med en piratos.

Og skuespilleren Lars Bom er så sej, at hvis han siger Bøh til en minimælk, så bliver den til fløde.

Og efter at forfatteren Jørgen Leth, der blevet fyret fra Tour de France studiet sidste år, besøgte Jomfruøerne, har de skiftet navn til nu kun at hedde Øerne.

Selvom den rigtige Chuck Norris vel efterhånden er gået på pension – eller rettere nu kan glæde sig over at det var ham, der indførte pensionssystemet ved Kanslergadeforliget i 1933, så vil der altid være plads til en til, der forsøger at gå sine egne veje og adskille sig lidt fra det almindelige og gennemsnitlige.

Man kommer som bekendt ikke hverken foran eller længere frem ved bare at gå i andres fodspor.

Men lad nu være med at tro, at I er en ny Chuck Norris, selvom I kan drikke ægget ud og downloade både det ene og det andet.

Det kan I nemlig ikke.

Man klarer kun alt, hvis man gør det for andre.

Jeg har lyst til at fortælle jer en lille historie, som det er godt at få forstand af.

Sådan en dimissionstale skal jo også indeholde noget klogt.

Det er en jødisk historie.

Profeten Essais bliver engang spurgt om, hvordan der i grunden er i Helvede.

Essais tænker sig lidt om, og så beskriver han Helvede på den her måde:

Jo nu skal du bare høre. Du skal forstille dig en festsal. Sådan lidt gammeldags hyggestil. Men samtidig pompøst. Man kan måske forstille sig en sådan rigtig sommerfest: der brænder fakler, der er grønne grene og masser af blomster i store flotte opsatser. Selve rummet kan minde om en riddersal på et gammelt slot. Flot tungt møblement. I et af hjørnerne står der instrumenter og venter på, at musikerne skal komme og spille.

Der er dækket op til spisning – en lidt speciel anretning. Gæsterne sidder omkring små runde borde – sådan lidt café-agtigt. Og der er serveret. Der dufter virkelig dejligt af mad i hele salen.

Som det var almindeligt i gamle dage, så spiser man ikke hver sin tallerken. Man spiser af en stor fælles gryde midt på bordet. Hver af gæsterne har sin egen ske, som man så kan dyppe ned i gryden.

Nu er det bare sådan, at det er en meget lang ske. Den kan sagtens nå ind gryden, men når man så skal maden ind i munden, så er armene for korte.

Det kan I godt forestille jer, kan I ikke?

Så der er slet ingen, der får noget at spise. Og langsomt, men sikkert bliver gæsterne mere og mere sultne og sure og måske vil alle gæsterne dø af sult til sidst.

Sådan er der i helvede.

Det var Fandens, tænkte ham, der havde spurgt.

Kan du så også fortælle, hvordan der er i Himlen.

Ja, det kan jeg godt, svarede Essais.

Du skal forestille dig en festsal. Den er ligesom den jeg lige har fortalt om: En slags riddersal med tunge møbler og pyntet op til fest: blomster og grene og levende lys, og et orkester, der venter i hjørnet.

Og så er der serveret dejlig velduftende mad i store fælles gryder midt på bordene. Og folk der sidder og stritter med korte arme og meget lange skeer.

Men der ingen, der bliver mere og mere sultne og mere og mere sure – og der er ingen, der til sidst vil dø af sult. For i Himlen har gæsterne nemlig fundet ud af, at man bare skal made hinanden, når man nu ikke kan made sig selv.

Nu er det måske nok lidt højrøvet at sammenligne os selv – altså skolen – med Himmerriget.

Men det var endnu i jeres skoletid et af vores mål at udvikle en tro på fællesskabet.

Arbejde på, at I, trods indlysende forskelligheder, skulle gives den samme baggrund og opleve den rummelighed, at der skal være plads til alle, også uanset at ikke ydede yder så skrækkelig meget.

Målet var at øve alle i at yde efter evne – bedste evne.

Det synes jeg godt, man kan tillade sig at forvente af hinanden.

Mange af resultaterne her ved afgangsprøverne beviser, at I har forudsætningerne, og jeg glæder mig til om lidt at overrække jer beviserne.

Tak for 10 års samvær og kamp med hinanden.

Jeg tror, vi har lært meget af hinanden.

Tillykke med jeres afgangsprøver og held og lykke fremover.